

Parasja Noach

Over bakstenen en digts

Beresjiet/Genesis 6:9-11:32

door Rob Cassuto

Er zijn in de geschiedenis van de mensen verscheidene kardinale technische ontdekkingen gedaan, die diep ingrijpende invloed hadden op maatschappij en samenleving, een invloed, die - als men de toenemende complexiteit, die het gevolg was van die ontdekkingen positief bekijkt - vooruitgang betekende. De lezer hoeft niet lang na te denken: de domesticatie van dieren, de mogelijkheid systematisch eetbare gewassen te verbouwen ofwel de landbouw, het wiel, het schrift, en later de boekdrukkunst, de stoommachine, de atoomsplitsing, de pil en recentelijk de computer. Een van die lang geleden gedane, belangrijke ontdekkingen is de uitvinding van de baksteen. Vanaf de uitvinding van de baksteen konden stevige gebouwen worden gebouwd, kon worden gebouwd waar geen stenen waren, stevige woningen, die bovendien bestendig waren tegen zon, weer en wind. De mogelijkheid van de grote stad was geschapen.

Die ontdekking staat beschreven in de parasja Noach. Beschreven staat, hoe de mensen, de afstammelingen van Noach, deze ontdekking deden, toen ze na de zondvloed de wereld introkken en aanlandden in de vlakten van Babel en voor het bouwen van woningen geen stenen aantreffen. Besresjiet/Genesis 11:3 (HSV): *'En zij zeiden allen tegen elkaar: Kom, laten wij kleiblokken maken en die goed bakken! En de kleiblokken dienden hun tot steen en het asfalt diende hun tot leem'*.

Een prachtige vinding, die een weids scala aan bouw mogelijkheden opende, maar die ook, veronderstel ik, een overweldigende ervaring betekende, een ervaring, die het gemoed vervulde met trots en het gevoel gaf de wereld meer onder controle te krijgen.

Met hun vondst kregen de uitvinders van de baksteen de smaak te pakken en zoals dat in de geschiedenis en in de menselijke psyche verankerd ligt, gingen ze al gauw de grenzen opzoeken en de nieuwe techniek tot het uiterste uitproberen. Het verhaal in de parasja borduurt daarop voort. Ze gingen meteen een gigantische toren bouwen die tot in de hemel zou reiken. Zo werd de bouw van de toren van Babel het prototype van de aanwending van menselijke vindingrijkheid tot zelfverheerlijking. (1)

De leiders van de bouw – de legende zegt, dat het de machtige koning Nimrod was - werden bevangen door een roes, om door middel van de toren aan de hele wereld te laten zien hoe machtig en slim ze waren en zo de erkenning van hun dominantie af te dwingen. Dat kunnen we afleiden uit Beresjiet/Genesis 11:4 . (2)

De onderdanen werden bezeten door een monomanie om het gebouw zo hoog mogelijk te krijgen. Dag en nacht joegen ze elkaar op. Als er een mens van de steigers viel kon het de anderen niks schelen, maar als er een steen viel moesten ze huilen, terwijl ze op de volgende steen wachtten, zo luidt een versie van de legende rondom de toren (3). Ik kan niet nalaten te denken aan de slavenarbeid in de Golfstaten, waar dagelijks slachtoffers vallen bij de bouw van prestigeobjecten, de glimmende torens, die hemelhoog afstekend tegen de blauwe woestijnhemel door CNN op ons televisie scherm worden gepresenteerd .

Een ander commentaar van een middeleeuwse wijze ziet in de bouw van de toren een poging van de mensen om op te klimmen tot de hemel om daar om orde op zaken in te stellen: eenmaal daar levend en wel aangeland zouden ze het misverstand van de eindigheid van het leven kunnen rechtzetten; ze zouden de handicap van de dood kunnen overwinnen en de hemelse beschikking van sterfelijkheid, afgeroepen over Adam, kunnen doen herroepen.(4). Zo kunnen we het verhaal duiden als een allegorie van de mens, die niet wil berusten in de dood en eeuwig op weg is met alle mogelijke middelen onsterfelijkheid te veroveren.

Terecht was de Eeuwige hier hevig bezorgd over. Hij zei (Beresjiet/Genesis 11:6): *‘Zie, zij vormen één volk en hebben allen één taal. Dit is het begin van wat zij gaan doen, en nu zal niets van wat zij zich voornemen te doen, voor hen onmogelijk zijn’*. Graag waag ik de veronderstelling, dat we dit tegenwoordig zo mogen uitleggen, dat de almachtsfantasieën van de mens en de illusies van alomvattende maakbaarheid van het leven op de lange duur tot mislukken gedoemd zijn. De Eeuwige zorgde in het geval van de Babelse toren ervoor, dat de aanvankelijk monomaan eensgezinde mensen ruzie kregen – op zich een bij mensen te verwachten fenomeen – en in groepen uiteenvielen en naar alle kanten verder de wereld introkken, hetgeen een diversiteit opleverde, die de mensheid uiteindelijk verder bracht.

Zoals gezegd zijn na de baksteen nog vele andere technische revoluties gevolgd.

Ze hebben de mensheid altijd in een volgende ontwikkelingsfase met meer complexiteit en specialisatie geduwd. Dat ging en gaat steeds gepaard met een combinatie van grote zegen en veel misbruik en ellende, vanaf het buskruit tot de atoomenergie. Het blijft een grote bijna niet te bemeesteren kunst om bakstenen, letters, boeken, machines, atomen, internet en dergelijke te gebruiken binnen de menselijke maat.

Het extreme, het uiterste, blijft zijn magische aantrekkingskracht behouden. Dat kan leiden tot soms uiterst succesvolle resultaten, die een zegen voor de mensheid betekenen, maar veel te vaak leiden tot uiterst schadelijke en destructieve ontwikkelingen. Wie zal uiteindelijk de balans opmaken ...

Ik kwam een in dit verband heel toepasselijke passage tegen in een artikel over de geruchtmakende Israëlische schrijver van de boeken ‘Sapiens’ en ‘Homo Deus’, Yuval Harari. (5) *‘Vanuit religieus oogpunt is Silicon Valley momenteel de interessantste plek op aarde’*, meent Harari. *‘Daar lopen de nieuwe hogepriesters rond van het geloof in technologische vooruitgang, die in hoog tempo bezig zijn om de mens goddelijke kwaliteiten te verschaffen. Nieuwe levensvormen scheppen, op afstand communiceren, zich verplaatsen met hoge snelheden en het eeuwige leven leiden: in het verleden waren dit soort “supervermogens” enkel voorbehouden aan goden. Maar inmiddels leven we in het tijdperk van de Homo Deus, de mens-god’*. Tot zover het citaat. Is de digit de nieuwe baksteen?

Noten

- (1) De moderne bijbelwetenschapper Umberto Cassuto (1883-1951) situeert de oorsprong van het verhaal in het midden van de zestiende eeuw voor de gewone jaartelling, in de tijd dat in de stad Babel de tempel van Mardoek, een ontzagwekkend bouwsel met een immens hoge toren (ziggurat) was verrezen en vervolgens verwoest. Het gebouw was opgetrokken met gebakken stenen, een revolutionaire vondst in die tijd gedaan. Zie verder *U. Cassuto, A commentary on the book of Genesis, part two, from Noah to Abraham, Jerusalem, The Magness Press, p.225 ev.*
- (2) Dit motief vermeldt Ovdja Sforno (16^e eeuw) ad loc (op Sefaria.org)
- (3) Zie voor de midrasj Genesis Rabba (een verzameling rabbijnse uitspraken uit de eerste eeuwen van de gebruikelijke jaartelling) 38, 6-7 en Pirkee de Rabbi Eliezer (een losse aangeklede hervertelling van de Tora uit plm. 500 gewone jaartelling) hdst 24
- (4) Aldus ook Rabbeinu Bachya (plm. 1300) ad Beresjiet/Genesis 11:4
- (5) geciteerd uit: Jaap Tielbeke, De betekenis van het leven, De evolutie volgens Yuval Noah Harari, *De Groene Amsterdammer*, 8 febr. 2017

Parasha Noach

Een tweede schepping

Beresjiet/Genesis 6:9-11:32

door Rob Cassuto

De parasja Noach vertelt het overbekende drama van de zondvloed, beter gezegd grote vloed (maboel ha-majiem). Noach wordt als enige rechtvaardige gespaard van de vernietiging van de verdorven mensheid en krijgt de opdracht een ark te bouwen en met hem zijn familie en van alle diersoorten paren op die ark mee te nemen. Na vele maanden op de overstroomde aarde te hebben rondgedreven landt de ark op de droogvallende aarde en stelt De Eeuwige zijn regenboog aan de hemel als teken dat Hij niet wederom deze radicale sanctie op zijn schepselen zal toepassen.

In de volgende episode wordt het incident rond de dronkenschap beschreven van de inmiddels landbouwer en wijngaardenier geworden Noach, die naakt zijn roes ligt uit te slapen: zijn zoon Cham zag zijn vader open en bloot en deed er niets anders aan dan het aan zijn broers, Sjem en Jefet, te vertellen, die wél met het nodige respect en met afgewend gelaat hun vader benaderden om hem te bedekken met de mantel der liefde.

Dan volgt het verhaal van de nakomelingen van Noach en hun verstrooiing over de aarde, nadat zij met hun project van de toren van Bavel De Eeuwige toch wat ongerust hadden gemaakt over de ambities van de schepselen die zijn evenbeeld droegen.

Tenslotte wordt gefocust op de nakomelingen van Sjem, die in tien geslachten uitmonden in Avraham.

De algehele indruk die het verhaal van de grote vloed maakt is die van een “herscheping”.

Een grote schoonmaak van de eerste versie van de schepping naar een tweede, die letterlijk met een schoongewassen lei mag beginnen met een soort nieuwe Adam in de persoon van Noach.

In het begin van paragraaf 6 komen die merkwaardige passages voor over de *benee Elohiem* en de dochters der mensen en over de reuzen, *anakiem*, die de aarde bevolkten. (1)

Scheppingsverhaal-achtig doet aan de beschrijving van de dieren (b.v. 7, 14-15), die doet denken aan Beresjiet 24-25, en de uittocht uit de ark, die doet denken aan de uitstroom van een nieuwe creatie van levende wezens over de door het vernietigende maar ook schoonwassende water gerenoveerde aarde, afgesloten met opnieuw een: *Peroe oereboe oemil'oe et ha-arets*, ‘weest vruchtbaar, vermeerdert je en vul de aarde’ (zoals in Beresjiet 1, 28). Even daarna wordt, zoals in Beresjiet 1, 29,

het voedsel voor de mensen aangegeven, maar was in Beresjiet alleen het fruit en het gewas aangewezen – en dus eigenlijk het vegetarisme verordonneerd - nu is naast het groene gewas ook al wat beweegt en leeft potentieel voedsel: het vlees, maar niet het bloed.

Nog een parallel zie ik in de assertieve daden van de mens en een zekere angst van De Eeuwige voor de kennis en kracht van zijn schepselen. Zie enerzijds Beresjiet 3, 22: 'Zie, de mens is geworden tot één van ons doordat hij weet van goed en kwaad. Als hij nu maar niet zijn hand uitsteekt en ook van de boom des levens neemt en eet zodat hij eeuwig leeft.' Volgt de verdrijving uit het paradijs.

In Beresjiet 11, 6 sprak de tot de toren van Bavel afgedaalde Eeuwige tot zichzelf: 'Ziet één volk is het en één taal hebben ze allen, indien dit het begin is van wat ze willen doen, zal hun niets, wat ze ook van plan zijn om te doen, meer te moeilijk zijn.'

En weer voelt De Eeuwige zich enigszins bezorgd over de macht van de mens – bijna als een vader die zijn te snel opgeschoten zoon zijn plaats wijst - , en neemt hij actie door het volk te verstrooien.

Eigenlijk is deze bezorgdheid de enige motivatie die in de Tora zelf wordt gegeven voor de verstrooiing. Zo letterlijk te lezen voeren de bouwers van stad en toren niets ongerechtigs uit.

In een [ander commentaar](#) werk ik het verhaal van de toren van Bavel verder uit. Ik vermeld hier nog alleen deze verklaringen:

De verstrooiing is een sanctie op de overmoed van de mensen. Dit is de meest populaire opvatting. Iets verder zoekt men, als men de verstrooiing ziet als een zet van de Schepper aan de mens om niet symbiotisch op één plek van de aarde te blijven 'plakken', maar om de hele aarde te verkennen en te vullen. Een uitgebreide midrasj voert koning Nimrod op als de dictator, die op Brave New World-achtige manier zijn mensen heeft gedruild tot een uniforme werkmachine; achter de ogenschijnlijke eenheid schuilt dwang, indoctrinatie en onmenselijkheid (2). De verstrooiing is dan de bevrijding uit deze dwangsituatie en de talenverscheidenheid een welkome erkenning van creatief noodzakelijke verschillen.

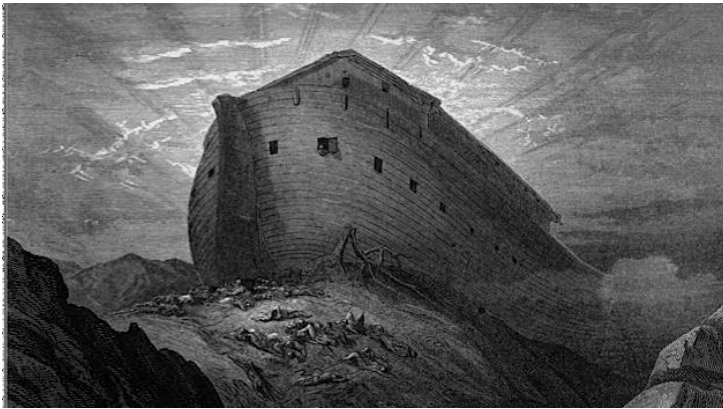
noten

(1) De *Benee Elohiem* in dit vers. Daarmee zijn 'voornamen mensen, de elite' mee bedoeld, aldus de Radak (Rabbi David Kimchi, 13^e eeuw, vgl. Ex. 22:27), die meldt dat Rabbi Sjimon bar Jochaj zei, dat wie vertaalde 'zonen van God' vervloekt moest worden; hopelijk is dat de vertalers van de NBG niet overkomen

(2) O.a. Josephus, *Antiquities of the Jews*

Parasha Noach

Eenheid en verscheidenheid

door Rob Cassuto

Bereshiet/Genesis 6:9-11:32

De parasha

De parasha Noach – Genesis 6 tot 12 – vertelt het overbekende drama van de zondvloed, beter gezegd grote vloed (*maboel ha-majiem*). Noach wordt als enige rechtvaardige onder de verdorven mensheid gespaard voor vernietiging door de komende watervloed en krijgt de opdracht een ark te bouwen en met hem zijn familie en van alle diersoorten paren op die ark mee te nemen. Na vele maanden op de overstroomde aarde te hebben rondgedreven landt de ark op de droogvallende aarde en stelt de Almachtige zijn regenboog aan de hemel als teken dat Hij niet wederom deze radicale sanctie op zijn schepselen zal toepassen. Noach wordt landbouwer en wijngaardenier en zet met zijn gezin het leven voort.

In de volgende episode wordt het incident rond Noachs dronkenschap beschreven . Hij ligt in zijn tent naakt zijn roes uit te slapen, als zijn zoon Cham binnenkomt en hem open en bloot ziet. Hij laat zijn vader maar zo liggen en vertelt het dan het aan zijn broers, Shem en Jefet. Deze twee andere zonen handelen wél met het nodige respect en benaderen hun vader met afgewend gelaat om hem te bedekken met de mantel der liefde.

Dan volgt het verhaal over de nakomelingen van Noach, die allen samen bleven wonen op dezelfde plaats en die met het bouwen van de stad Bavel (Babel) met haar hoge toren de Eeuwige ongerust hadden gemaakt over de ambities van de schepselen, die zijn evenbeeld droegen. Hij veroorzaakte verwarring door de eenheid van hun taal te doorbreken, waarna de mensen zich verstrooiden over de aarde.

Tenslotte focust de parasha zich op de reeks nakomelingen van Shem, die in tien geslachten uitmondten in de stamvader van het monotheïsme, Avraham.

Een tweede schepping

De algehele indruk die het verhaal van de grote vloed maakt is die van een ‘herscheping’, een grote schoonmaak van de eerste versie van de schepping, die door het wangedrag van de haar bevolkende mensen in diskrediet was gebracht. Een ‘tweede schepping’ mag als het ware letterlijk met een schoongewassen lei en een nieuwe Adam opnieuw beginnen in de persoon van Noach.

Weer klinkt de opdracht: *‘Peroe oereboe oemil’oe et ha-aret’, ‘weest vruchtbaar, vermeerder je en vul de aarde’,* zoals dat eerder werd opgedragen aan Adam en Chawa (Eva) in de allereerste parasha (Bereshiet/Genesis 1:28). Evenals voor Adam en Chawa wordt het voedsel voor de Noachidische generatie benoemd, maar was in Bereshiet 1, 29 alleen het fruit en het gewas aangewezen – en dus eigenlijk het vegetarisme verordonneerd - nu is naast het groene gewas ook al wat beweegt en leeft potentieel voedsel: het vlees, maar uitdrukkelijk niet het bloed (1). Nog een parallel zie ik in het gepaard gaan van assertieve daden van de torens bouwende mens aan een zekere angst van De Eeuwige voor de kennis en kracht van zijn schepselen. Ten aanzien van de eerste mens In de parasha Bereshiet/Genesis overlegt de Eeuwige (Bereshiet 3, 22): *“Zie, de mens is geworden tot één van ons doordat hij weet van goed en kwaad. Als hij nu maar niet zijn hand uitsteekt en ook van de boom des levens neemt en eet zodat hij eeuwig leeft”* (en dan volgt de verdrijving uit het paradijs). In deze parasha Noach (Bereshiet 11, 6) spreekt de tot de toren van Bavel afgedaalde Eeuwige tot zichzelf: *“Ziet één volk is het en één taal hebben ze allen, indien dit het begin is van wat ze willen doen, zal hun niets, wat ze ook van plan zijn om te doen, meer te moeilijk zijn”*.

En weer voelt zich De Eeuwige bezorgd over de macht van de mens – bijna als een vader die zijn te snel opgeschoten zoon zijn plaats wijst - en neemt hij actie door het volk te verstrooien.

Eén plaats, één taal, één streven

De geschiedenis van de Toren van Bavel (Babel) is een van de bekendste verhalen uit de bijbel. Na de zondvloed is een nieuwe generatie neergestreken in de vlakte van Shin'ar – de vlakte rond Bavel, neemt men aan – en de mensen hebben nog één taal, *sfat achat oedewarim achadim, een taal en eendere woorden*. Ze besluiten om als één grote gemeenschap bij elkaar te blijven en daartoe een grote stad te bouwen met een hoge toren. De Eeuwige is niet gelukkig met de torenhoge ambities van zijn schepselen en hun voornemen bij elkaar te blijven klitten. Hij besluit de eenheid van taal te doorbreken, waarna de bouw van de stad niet meer kan doorgaan en de mensen zich verspreiden over de hele aarde.

Gangbaar is de uitleg van dit verhaal als een goddeloze opstand van de overmoedige mensen tegen de Almachtige. Aldus ook de gezaghebbende middeleeuwse commentator Rashi, die zich baseert op een midrash (verklarende vertelling) uit het begin van de jaartelling. Die vermeldt de opvatting, dat *‘een taal en eendere woorden’* erop duidt, dat de mensen het met elkaar eens waren geworden over dit punt: *“God heeft het recht niet om voor zich de hemel te kiezen; laat ons opklimmen naar het uitspansel om met Hem oorlog te voeren”*, hebben ze tegen elkaar gezegd.

En zo bouwden ze een toren en zette er een afgodsbeeld op met een zwaard in de hand om zo de oorlog tegen de Eeuwige te verbeelden, zo gaat de midrash verder. Dat ging wel erg ver, dat plan. De

verklaarders vroegen zich dan ook af: Als de mensen van de zondvloed wegens hun slechtheid werden vernietigd en verzwolgen in de vloed, waarom werd de generatie van de torenbouwers dan gespaard? Er was echter een principieel verschil, vonden de verklaarders: de generatie van de zondvloed, dat waren mensen, die elkaar bedrogen, elkaar oplichtten en elkaar beroofden, terwijl de goddeloze torenbouwers dat niet deden, maar in vrede en liefde met elkaar leefden en samenwerkten. Een Talmoedleraar zei dan ook: *'Groot is de vrede, want zelfs als Israël aan afgoderij doet, maar in vrede met elkaar leeft, zegt de Heilige, Hij zij gezegend, als het ware, ik heb geen zeggenschap over jullie'*; knoop dat in de oren: vrede gaat boven religieuze correctheid! (2)

De mens wil, maar het leven (de natuur, het lot, God, vul maar in) wil anders.

De moderne bijbelwetenschapper Umberto Cassuto (3) ziet echter deze opstand tegen God als een niet-bijbelse uitbreiding, die van de essentie van het verhaal afleidt. De wezenlijke betekenis van het verhaal ligt niet in het verklaren van het ontstaan van de verschillende talen of in de illustratie van een opstand tegen de Eeuwige door het bouwen van een toren.

De vertelling is volgens hem in wezen een ethische kritiek van de Israëlieten op de wereld van die tijd om hen heen in de vorm van een satire.

Hij belicht daarom de historische oorsprong en context van het verhaal. Die ligt volgens hem in het midden van de zestiende eeuw voor de gewone jaartelling, in de tijd dat in de stad Bavel (Babel) de tempel van Mardoek was verzezen, een ontzagwekkend bouwsel met een immens hoge toren (ziggurat), opgetrokken met gebakken stenen, een revolutionaire vondst in die tijd gedaan. De stad en het gebouw werden vervolgens verwoest door de Hittieten; de ruïnes ervan waren eeuwenlang als imponerende resten te

zien. Umberto Cassuto meent, dat het verhaal uit de parasha Noach verwant is met of teruggaat op een dichtstuk, dat destijds door Israëlieten met een welhaast satirisch karakter is geschreven over deze verwoesting en de neergang van de zich welhaast God wanende Babylonische stervelingen. Daarin bestaat de belangrijkste strekking volgens de bijbeluitlegger, die Cassuto tegelijk ook is, uit twee boodschappen.

De eerste is de boodschap, dat hoogmoed - gevoed door de eigen superieure technische vermogens - en louter vertrouwen op de eigen materiële macht de verkeerde weg is, *'een zonde in de ogen van de Eeuwige'*. Aan mijn lezend oog reizen onvermijdelijk voorbij de glinsterende torens van Doebai, Shang Hai, Londen, New York, de poenige hoofdkantoren van banken en internationale concerns, noem maar op. Maar ook minder tastbare projecten, die gebaseerd zijn op mateloos prestige, grenzeloos machtsvertoon, rancune, nog daargelaten de overmoedige overschatting van de maakbaarheid van het lot. Vast komen er bij de lezer eigen beelden op.

De tweede boodschap gaat er vanuit dat boven de mensheid uit een plan zich aan het realiseren is, dat zich wil doorzetten ondanks alle menselijke strevingen in andere richtingen.

Je zou in wat meer seculiere termen kunnen zeggen, dat in de evolutie, biologisch, antropologisch, sociaal, spiritueel, een drijfkracht is ingebouwd, die ondanks schijnbare afwijkingen zich onvermijdelijk in een bepaalde richting ontrolt. Zoals een rivier via allerlei kronkels, lussen, omwegen en hoogteverschillen onvermijdelijk naar zee stroomt. Als optimist of gelovige zeg je: in een richting uiteindelijk ten goede.

In termen van dit verhaal over de bouwers van Bavel was het Gods plan, dat de mensheid zich na de zondvloed weer zou verspreiden over de hele aarde. Aldus was ook de nakomelingen van Noach geboden: *peroe oereboe*, wees vruchtbaar, word talrijk en vervul de aarde. De mensen van na Noach hadden echter hun eigen plan. Ze wilden juist graag bij elkaar blijven en zich veilig verschansen in een grote stad; ze verzetten zich tegen het grotere plan – Gods bedoeling of de essentiële bestemming - om uit elkaar te gaan en de aarde weer te bevolken. De taalverwarring is als het ware 'een zet van de Schepper' aan de mens om niet symbiotisch op één plek van de aarde te blijven 'plakken', maar om de hele aarde te verkennen en te vullen.

De daardoor ontstane verscheidenheid in plaats, taal en cultuur betekende een diversiteit, die op langere termijn een bron van veelkleurigheid en creativiteit tot gevolg heeft gehad, nog steeds heeft en zal blijven hebben. Tegelijk bergt deze diversiteit ook de mogelijkheid van gevaarlijke spanningen in zich. In combinatie met economische en militaire macht en menselijke eerzucht is ontaarding in haat, onverdraagzaamheid en oorlog aan de orde van de dag geweest en nog steeds niet ver weg. Dan is het goed te beseffen, hoe wij mensen zijn ontsproten - in het narratief van Babel - aan 'één taal en eendere woorden, *sfat achat oedewarim achadim*'. Een beetje daar naar terug te streven kan geen kwaad, zeg maar: naar goed verstaan en wederzijds begrip, verscheidenheid onder een koepel van eenheid. Daaraan te werken mag toch een mitswe worden genoemd.

noten

(1) Zie over het eten van vlees mijn commentaar op de [parasha Re'ê](#)

(2) Zie voor de midrash Genesis Rabba (een verzameling rabbijnse uitspraken uit de eerste eeuwen van de gebruikelijke jaartelling) 38, 6-7, de Talmoedleraar is Jehoeda Hanasi, (bijgenaamd Rabbi, tweede eeuw, de samensteller van de Mishna) die zich beroept op Hoshea 4:17: (NBV) *Het volk van Efrajiem heeft zich vergooid aan afgodsbeelden – laat het maar!*

(3) Umberto Cassuto (1883-1951), *U. Cassuto, A commentary on the book of Genesis, part two, from Noah to Abraham, Jerusalem, The Magness Press, p.225 ev.*

Parasha Noach

Het verbond van Noach

Bereshiet/Genesis 6:9–11:32

door Rob Cassuto

Korte inhoud

De parasha Noach – Genesis 6 tot 12 – vertelt het overbekende drama van de zondvloed, beter gezegd grote vloed (*maboel ha-majiem*). Noach wordt als enige rechtvaardige gespaard van de vernietiging van de verdorven mensheid en krijgt de opdracht een ark te bouwen en met hem zijn familie en van alle diersoorten paren op die ark mee te nemen. Na vele maanden op de overstromde aarde te hebben rondgedreven landt de ark op de droogvallende aarde en stelt De Eeuwige zijn regenboog aan de hemel als teken dat Hij niet wederom deze radicale sanctie op zijn schepselen zal toepassen.

In de volgende episode wordt het incident rond de dronkenschap beschreven van de inmiddels landbouwer en wijngaardenier geworden Noach, die naakt zijn roes ligt uit te slapen: zijn zoon Cham zag zijn vader open en bloot en deed er niets anders aan dan het aan zijn broers, Shem en Jefet, te vertellen, die wél met het nodige respect en met afgewend gelaat hun vader benaderden om hem te

bedekken met de mantel der liefde.

Dan volgt het verhaal van de nakomelingen van Noach en hun verstrooiing over de aarde, nadat zij met hun project van de toren van Bavel De Eeuwige toch wat ongerust hadden gemaakt over de ambities van de schepselen, die zijn evenbeeld droegen.

Tenslotte wordt gefocust op de nakomelingen van Shem, die in tien geslachten uitmondten in Avraham.

Een eerste verbond

De algehele indruk die het verhaal van de grote vloed maakt is die van een “herscheping”. Een grote schoonmaak van de eerste versie van de schepping naar een tweede, die letterlijk met een schoongewassen lei mag beginnen met een soort nieuwe Adam in de persoon van Noach. Er is echter een belangrijke nieuwe stap genomen in de verhouding tussen de schepping en de mens daarin enerzijds en de Eeuwige. Het lijkt wel of de Schepper zijn naïviteit heeft verloren. Vanzelfsprekend - dacht Hij - zou de geschapen Adam wel het goede doen in een schepping die Hij ‘zeer goed’ had bevonden. Maar geweld en wetteloosheid gingen de boventoon voeren. Na het wegebben van de vloed bleef er een ‘*sadder and wiser God*’ achter. Met de heerlijke geur van Noachs dankoffer nog in de neus moest Hij niettemin concluderen over de mens: “*alles wat de mens uitdenkt, van zijn jeugd af aan, is nu eenmaal slecht*” (Ber/Gen 8:21). Ondanks dat – en misschien juist daarom - wordt er een verbond afgekondigd, waarbij beloofd wordt dat nooit meer een nieuwe waterramp de aarde en zijn levende have zal vernietigen, Ber/Gen 9:11: “*Ik maak Mijn verbond met u, dat niet meer alle vlees door het water van een vloed zal worden uitgeroeid, en dat er geen vloed meer zal zijn om de aarde te gronde te richten*”. Het schone veelkleurige teken van dat verbond is de regenboog. Onder de koepel van dat verbond zijn geeft de Eeuwige richtlijnen, bindende ethische principes, die de neiging tot destructie, geweld, kortom het kwade, dat steeds met dringende impulsen zich aandient, moeten beteugelen. Een aantal van die geboden en verboden worden afgekondigd aan Noach en zijn nageslacht, dat is dus in bijbelse termen de hele mensheid. De belangrijkste is dat moord en doodslag niet ongestraft mag blijven:

“ 9⁵Voorzeker, Ik zal vergelding eisen voor uw bloed, voor uw levens. Van de hand van alle dieren zal Ik vergelding eisen; ook van de hand van de mens, van de hand van ieders broeder, zal Ik vergelding eisen voor het leven van de mens.⁶ Vergiet iemand het bloed van de mens, door de mens zal diens bloed vergoten worden; want naar het beeld van God heeft Hij de mens gemaakt.”

Die laatste toevoeging is belangrijk. Waar in Ber/Gen. 1 wordt vermeld, dat “*God de mens (schiep) als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen*” als materieel scheppingsfeit, heeft de vermelding hier - “*Want naar het beeld van God heeft Hij de mens gemaakt.*” - een ethische lading gekregen, de andere mens als beeld van God belichaamt hier de opdracht hem niet te doden.

De Noachitische ge/verboden

De rabbijnen concludeerden uit deze en een enkele andere passage uit Genesis en Talmoed (Genesis 2:16 en 9:2 e.v., Sanhedrin 56a, Avoda Zara 64b), dat er om de regels en gerechtigheid te handhaven ook rechtbanken nodig waren. Ook een aantal andere basisvoorschriften werden uit de teksten

gedestilleerd. Deze vormen tezamen de zogenaamde Noachitische geboden, die voor de hele mensheid gelden. “Onze Rabbi’s leerden: zeven voorschriften werden aan de zonen van Noach opgedragen; sociale wetten, je te onthouden van godslastering, afgodendienst, overspel, bloedvergieten, beroving en het eten van vlees van een levend dier” (Sanhedrin 56a slot).

Met het Joodse volk is er op basis van dit fundament later tijdens de jaren na de uittocht uit Egypte een bijzonder Verbond gesloten met veel en veel meer specifieke voorschriften.

De Noachitische (of Noachidische) Geboden of de Zeven Wetten van Noach, zijn dus een rabbinale constructie op grond van de Tora, die speciaal bestemd is voor niet-Joden die willen leven zoals God het bedoeld zou hebben. Men noemt dit ook wel Briet Noach, het Verbond van Noach. De Noachitische Geboden zijn als volgt iets verder te preciseren:

- Gebod om rechtvaardigheid te betrachten, rechtbanken in te stellen en in stand te houden om de verboden te kunnen handhaven.
- Verbod om de Schepper te vervloeken of Zijn Naam te gebruiken of om (iets van) het geschapene te vervloeken.
- Verbod op afgoderij (schepselen dienen of aanbidden).
- Verbod om te doden.
- Verbod op onzedelijkheid zoals incest.
- Verbod om te stelen of iemand te ontvoeren.
- Verbod op het eten van het vlees van een nog levend dier. (op grond van Gen. 9:4)

Wie van de niet-Joodse medemensen deze ge/verboden naleeft volgens de geest van de Tora heeft evenzeer recht op ‘verlossing’ (een plaats in de ‘*olam ha-ba*’, de komende wereld) als de Joodse medemens; het Jodendom is hier royaler dan het Christendom.

Tegenwoordig wordt de term ‘Noachieten’ beperkt tot degenen die deze zeven geboden bewust willen naleven. Zij kunnen zich als zodanig laten erkennen door een bet din (joodse rechtbank) en worden dan een *ger toshav*, zoiets als proseliet.

In Nederland is er een groep die zich als Noachieten profileert en een [centrum](#) hebben in Rotterdam. In Jeruzalem is er een Noachitisch wereld centrum en in vele landen zijn er groepen en studiecentra actief. Veel van deze initiatieven leunen aan tegen de (Lubavitcher) orthodoxie, die veel doet aan een Noachitische ‘outreach’.

Rob Cassuto, oktober 2014